МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ З ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Галузі знань: І «Охорона здоров’я та соціальне забезпечення»

Складник освіти: післядипломна освіта

Спеціальність: І 8 Фармація

Професійна кваліфікація: фармацевт клінічний

Попередня освіта: фармацевт, фармацевт клінічний

ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ ЗДМФУ
Голова Вченої ради
_____ / проф. Юрій КОЛЕСНИК
(протокол № 5 від « 24 » грудня 2024 р)
Програма підготовки вводиться в дію з 25.12.2025 р.
_____ / проф. Юрій КОЛЕСНИК
(наказ № 447 від « 25 » грудня 2024 р

Запоріжжя 2024

ПЕРЕДМОВА

Програму підготовки циклу з підвищення кваліфікації спеціальності І8 «Фармація», освітня програма «Фармація» за професійною кваліфікацією фармацевт клінічний, складено робочою групою, відповідно до Наказу МОЗ України від 25.07.2023 р. № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників» (із змінами) від 14 липня 2021 р. № 725, Наказу МОЗ України від 22.07.1996 р. № 166 «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку лікарів та фармацевтів (провізорів)» (із змінами), Наказу МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» (із змінами).

Затверджено рішенням Вченої ради Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, протокол № 5 від 24.12.2024 р. Введено в дію Наказом ректора Університету № 447 від 25.12.2024 р.

Керівник робочої групи:

Бєленічев І.Ф. - доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри фармакології та медичної рецептури з курсом нормальної фізіології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;

Робоча група:

1. **Бушуєва І.В.** доктор фармацевтичних наук, професор, завідувачка кафедри управління і економіки фармації та фармацевтичної технології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;
2. **Самура І.Б.** кандидат медичних наук , доцент кафедри фармакології та медичної рецептури з курсом нормальної фізіології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;
3. **Білай І.М.** доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри клінічної фармації, фармакотерапії, фармакогнозії та фармацевтичної хімії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;
4. **Крайдашенко О.В.** доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету;
5. **Рябоконь Ю. Ю.** доктор медичних наук, професор, директор навчально-наукового інституту післядипломної освіти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету.

Рецензії-відгуки:

Деримедведь Людмила Вітальевна доктор медичних наук, професор кафедри фармакології та фармакотерапії Національного фармацевтичного університету (м.Харьків)

Ядловський Олег Євгеньевич доктор біологічних наук, директор Інституту фармакології та токсикології АМН України (м.Київ)

І. ВСТУП

1. Післядипломна освіта: основним завданням циклів спеціалізації, є отримання та удосконалення професійних знань і навичок шляхом оновлення наявних та отримання нових теоретичних і практичних знань, необхідністю освоєння сучасних та нових методів вирішення професійних завдань, формування і закріплення на практиці професійних знань, умінь і навичок, отриманих в результаті теоретичної підготовки, необхідністю вивчення світового досвіду тощо.

2. Попередня освіта перелік освітніх програм: фармацевти, менеджери (управителі) з фармації, фармацевти клінічні які не працюівали більше трьох років за цією спеціальністю (за наказом МОЗ України від 25.07.2023 № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями» (із змінами).

3. Програма підготовки з підвищення кваліфікації за спеціальністю І8 «Фармація», – освітня програма «Фармація» – проходження циклу підвищення кваліфікації за професійною кваліфікацією фармацевт проводиться за програмою підготовки затвердженою Вченою радою ЗДМФУ, та розробленими на їх основі робочими програмами та навчальними планами затвердженими на Вченій раді Навчально-наукового інституту післядипломної освіти.

4. Слухачі, які виконали навчальний план та програму циклу підвищення кваліфікації, підлягають атестації на визначення рівня знань та практичних навичок з присвоєнням професійної кваліфікації фармацевт клінічний.

ІІ. ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

Галузь знань	І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»
Спеціальність	І 8 Фармація
Складник освіти	післядипломна освіта
Кваліфікація	Фармацевт клінічний
Передумови вступу	Фармацевти, фармацевти клінічні, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю
Форма проходження підвищення кваліффікації	Очна та дистанційна участь в режимі реального часу.
Мова (и)	Українська
Академічні права фармацевта	Робота на посадах фармацевта клінічного у закладах охорони здоров'я (аптечного та/або клінічного типу та інші), підприємствах хіміко-фармацевтичної промисловості, судово-хімічних і токсикологічних лабораторіях, науково-дослідних інститутах, представництвах фармацевтичних компаній, контрактних дослідницьких організаціях (CRO), сайт-менеджмент організаціях (SMO), закладах вищої освіти і галузевих установах відповідного профілю Безперервний професійний розвиток, цикли тематичного удосконалення.
Моніторинг та оцінювання	ННаказу МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» (із змінами), Наказ МОЗ України від 22.07.1996 р. № 166 «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку лікарів та фармацевтів (провізорів)» (із змінами)
Обсяг програми	Тривалість підготовки: • 6 місяців (936 годин, 31,2 кредитів ЄКТС) передує інтернатура за спеціальністю «Фармація» з освітньою програмою за дипломом «Фармація»; • 2 місяці (312 годин, 10,4 кредитів ЄКТС) передує інтернатура за спеціальністю «Фармація» з освітньою програмою за дипломом «Клінічна фармація»; • 2 місяці (312 годин, 10,4 кредитів ЄКТС) фармацевти (провізори) клінічні, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю; відповідно до Наказу МОЗ України від 25.07.2023 р. № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями» (із змінами).

ІІІ. ПЕРЕЛІК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Інтегральна компетентність	Здатність успішно працювати на посді фармацевта клінічного, розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у роботі закладів охорони здоров'я (аптечного та/або клінічного типу та інші), із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних, соціально-економічних наук та чинного законодавства України.
Загальні компетентності (ЗК)	**ЗК 1.** Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі фармації у широких або мультидисциплінарних контекстах **ЗК 2.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ЗК 3.** Знання та розуміння предметної області; розуміння професійної діяльності. **ЗК 4.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. **ЗК 5.** Здатність спілкуватися іноземною мовою **ЗК 6.** Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт **ЗК 7.** Здатність працювати в команді; спілкуватися з представниками інших професій у галузі охорони здоров'я. **ЗК 8.** Здатність збирати, інтерпретувати та застосувати дані, необхідні для професійної діяльності, здійснення досліджень та реалізації інноваційних проєктів у сфері фармації, клінічної фармації. **ЗК 9.** Здатність розв'язувати проблеми фармації у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності. **ЗК 10.** Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію у сфері фармації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
Професійні компетентності (ПК)	**ПК 1.** Здійснювати консультування та фармацевтичну опіку лікаря під час вибору та призначення лікарського засобу на засадах доказової медицини **ПК 2.** Здійснювати консультування та фармацевтичну опіку пацієнта щодо раціонального застосування рецептурних і безрецептурних лікарських засобів й інших товарів аптечного асортименту, керуючись нормативною базою щодо надання належної фармацевтичної опіки **ПК 3.** Проводити інформаційно-просвітницьку роботу серед населення з метою профілактики поширених захворювань

	внутрішніх органів, інфекційних захворювань, а також з метою сприяння своєчасному виявленню (самодіагностики із застосуванням сучасних діагностичних тестів) та підвищенню прихильності до лікування цих захворювань; брати участь в організації та проведенні масової вакцинації під час епідемій та пандемій **ПК 4.** Здійснювати домедичну допомогу пацієнтам при невідкладних станах та постраждалим в екстремальних ситуаціях. **ПК 5.** Здійснювати моніторинг ефективності та безпеки застосування населенням лікарських засобів згідно даних щодо їх клініко-фармацевтичних характеристик; долучатися до роботи системи фармаконагляду **ПК 6.** Використовувати у професійній діяльності знання законів, підзаконних нормативно-правових актів України, нормативних і нормативно-технічних документів, та галузевих стандартів фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України, в тому числі Правил належних фармацевтичних практик та Державної фармакопеї України, а також суміжних сфер економічної діяльності **ПК 7.** Визначати лікарські засоби та їх метаболіти у біологічних рідинах та тканинах організму, проводити хіміко-токсикологічні дослідження з метою діагностики гострих отруєнь, наркотичного та алкогольних сп'янінь **ПК 8.** Здійснювати моніторинг ефективності та безпеки застосування лікарських засобів у клінічному закладі охорони здоров'я **ПК 9.** Збирати та оцінювати медичну інформацію для прийняття клінічних рішень **ПК 10.**Здатність брати участь у організації та проведенні клінічних досліджень лікарських засобів, здійснювати контроль якості проведення клінічного дослідження у відповідності до вимог Належної клінічної практики та чинного національного законодавства **ПК 11.** Здатність брати участь у організації та проведенні досліджень з вивчення біоеквівалентності генеричних лікарських засобів, здійснювати контроль якості проведення досліджень з вивчення біоеквівалентності у відповідності до вимог Належної клінічної практики та чинного національного законодавства **ПК 12.** Розробляти формуляри лікарських засобів різного рівня (локальні та інш.) з урахуванням з визначенням співвідношення «ефективність/ безпека», фармакоекономічних переваг та індивідуальних особливостей хворого і перебігу захворювання

	ПК 13. Здатність взаємодіяти у професійному середовищі, здійснювати безперервний професійний розвиток **ПК 14.** Здатність брати участь у розробці та виробництві лікарських засобів **ПК 15.** Здатність запобігати розповсюдженню неякісних, фальсифікованих та незареєстрованих лікарських засобів

За результатами опанування програми з підвищення кваліфікації за професійною кваліфікацією фармацевт клінічний, фармацевт досягає наступних програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання

ПРН 1. Здійснювати порівняльну оцінку переваг та недоліків лікарських засобів за їх фармакокінетичними та фармакодинамічними властивостями, лікарською формою та шляхами введення, принципами дозування, сумісності тощо
ПРН 2. Прогнозувати можливу взаємодію АФІ/БАР лікарського засобу синтетичного та природного походження з іншими лікарськими засобами, продуктами харчування, напоями
ПРН 3. Представляти порівняльну характеристику лікарських засобів лікарю
ПРН 4. Проводити генеричну заміну лікарських засобів на принципах доказової медицини
ПРН 5. Використовувати інформаційні та комп'ютерні технології у практичній фармації.
ПРН 6. Оцінювати співвідношення ризик/користь; витрати/ефективність
ПРН 7. Застосовувати у професійній діяльності результати реалізації стандартів GMP, GSP, решта GXP тощо.
ПРН 8. Дотримуватись алгоритму надання фармацевтичної опіки при відпуску безрецептурних препаратів
ПРН 9.Дотримуватись алгоритму дії при попередженні захворювання та сприянні прихильності до лікуванні при туберкульозі та ВІЛ/СНІДу
ПРН 10. Визначати показники ефективності та безпеки застосування лікарських засобів (клінічні, лабораторні, інструментальні)
ПРН 11. Надавати належну інформацію пацієнту/представнику пацієнта при відпуску лікарських засобів із аптеки щодо потенційно несприятливих наслідків застосування лікарських засобів
ПРН 12. Оцінювати ефективність та безпеку застосування конкретного лікарського засобу у конкретного хворого
ПРН 13. Збирати та аналізувати інформацію про зареєстровані випадки побічної дії лікарських засобів
ПРН 14. Користуватись нормативно-правовими актами, що регламентують фармацевтичну діяльність в Україні та за кордоном
ПРН 15. Проводити хіміко-токсикологічні дослідження, в тому числі терапевтичного лікарського моніторинга лікарських засобів

ПРН 16. Надавати пропозиції щодо організації превентивних заходів прояву побічної дії лікарських засобів, виникненню випадків лікарської хвороби у КЗОЗ, що є місцем роботи, знаходиться в регіоні професійної діяльності тощо
ПРН 17. Виділяти питання фармакобезпеки в окремі розділи при проведенні аналізу призначень лікарських засобів
ПРН 18. Брати участь в розробці дизайну клінічного випробування, складати план проведення клінічного дослідження
ПРН 19. Здійснювати інформаційну роботу та фармацевтичну опіку пацієнтів під час проведення досліджень біоеквівалентності
ПРН 20. Формувати формуляри (переліки) лікарських засобів для КЗОЗ, окремого відділення
ПРН 21. Здійснювати раціональний відбір лікарських засобів з урахуванням показників вартості та терапевтичної ефективності, фармакоекономічних та фармакоепідеміологічних показників для оптимізації закупівлі лікарських засобів в КЗОЗ
ПРН 22. Здійснювати наставництво та керівництво роботою фармацевта-інтерна, асистента фармацевта
ПРН 23. Надавати експертну оцінку відповідності лікарського засобу вимогам реєстрації (аналіз модулю 4 та 5 реєстраційного дос'є)

Матриця забезпечення професійних компетентностей циклу підвищення кваліфікації програмним результатам навчання

ПРН / ПК	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	*		*	*		*			*						*	*	*		*		*	*	
2	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*	
3	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*	
4	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*					*	
5	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*			*	*	*	
6	*			*		*	*		*							*	*	*	:*	*		*	*
7	*					*	*									*	*	*				*	
8	*		*	*		*	*								*		*				*	*	
9	*		*	*	*	*	*								*		*	*				*	*
10	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*					*	
11	*	*	*	*		*	*	*							*	*	*					*	
12	*	*					*			*					*	*	*			*		*	
13	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*			*	
14																							
15	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*				*	*

IV. Перелік компонентів програми підготовки циклу підвищення кваліфікації за професійною кваліфікацією фармацевт клінічний:

4.1 Для фармацевтів – (6 місяців / 936 годин / 31,2 кредитів ЄКТС)

Код н/д	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів/ годин	Форма підсумкового контролю
Обов'язкові компоненти:			
ОК 1	Управління і економіка фармації	0,27/8	залік
ОК 2	Фармакоекономіка	0,53/16	залік
ОК 3	Фармацевтична технологія з елементами біофармації	0,4/12	залік
ОК 4	Фундаментальна фармакологія і основи раціонального та безпечного застосування лікарських засобів. Фармаконагляд	8,7/261	залік
ОК 5	Лабораторний моніторинг лікарських засобів	1,66/50	залік
ОК 6	Клініко-фармакотерапевтична характеристика раціонального застосування лікарських засобів з урахуванням індивідуальних особливостей організму людини	8/240	залік
ОК 7	Доказова медицина. Організація епіднагляду за антимікробною резистентністю	2,66/80	залік
ОК 8	Фармацевтична опіка в професійній діяльності клінічного фармацевта	3,2/96	залік
ОК 9	Новітні інформаційні технології	1,33/40	залік
ОК 10	Ментальне здоров’я **mhGAP**	1,3/39	залік
ОК 11	Фундаментальні принципи фармацевтичної етики та деонтології	0,26/8	залік
ОК 12	Принципи організації та функціонування системи фармаконагляду	0,26/8	залік
ОК 13	Гемоконтактні вірусні інфекції	0,27/8	залік
ОК 14	Туберкульоз	0,27/8	залік
ОК 15	Запобігання насильству в сім’ї	0,27/8	залік
ОК 16	Невідкладна медична допомога при надзвичайних ситуаціях	0,27/8	залік
ОК 17	Медичне право	0,27/8	залік
ОК 18	Базова (фахова) цифрова компетенція працівника охорони здоров’я	0,27/8	залік
ОК 19	Ділова українська мова.	0,27/8	залік

ОК 20	Медико-етичні аспекти здоров'я і хвороби. Позитивна медицина.	0,27/8	залік
ОК 21	Спілкуємось українською правильно. Ментальність і здоров'я українців.	0,27/8	залік
Атестація		0,2/6	іспит
Разом		**31,2 / 936**	

4.2 Для фармацевтів клінічних, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю – 2 місяці (312 годин / 10,4 кредитів ЄКТС):

Код н/д	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів/ годин	Форма підсумкового контролю
Обов'язкові компоненти:			
ОК 1	Управління і економіка фармації	0,13/4	залік
ОК 2	Фармакоекономіка	0,27/8	залік
ОК 3	Фармацевтична технологія з елементами біофармації	0,2/6	залік
ОК 4	Фундаментальна фармакологія і основи раціонального та безпечного застосування лікарських засобів. Фармаконагляд	2,5/75	залік
ОК 5	Лабораторний моніторинг лікарських засобів	0,8/24	залік
ОК 6	Клініко-фармакотерапевтична характеристика раціонального застосування лікарських засобів з урахуванням індивідуальних особливостей організму людини	2/60	залік
ОК 7	Доказова медицина. Організація епіднагляду за антимікробною резистентністю	0,66/20	залік
ОК 8	Фармацевтична опіка в професійній діяльності клінічного фармацевта	0,66/20	залік
ОК 9	Новітні інформаційні технології	0,47/14	залік
ОК 10	Ментальне здоров'я **mhGAP**	0,8/23	залік
Додаткові компоненти:			
ОК 11	Фундаментальні принципи фармацевтичної етики та деонтології	0,26/8	залік
ОК 12	Принципи організації та функціонування системи фармаконагляду	0,26/8	залік
ОК 13	Гемоконтактні вірусні інфекції	0,13/4	залік
ОК 14	Туберкульоз	0,13/4	залік

ОК 15	Запобігання насильству в сім'ї	0,13/4	залік
ОК 16	Невідкладна медична допомога при надзвичайних ситуаціях	0,13/4	залік
ОК 17	Медичне право	0,13/4	залік
ОК 18	Базова (фахова) цифрова компетенція працівника охорони здоров'я	0,13/4	залік
ОК 19	Ділова українська мова.	0,13/4	залік
ОК 20	Медико-етичні аспекти здоров'я і хвороби. Позитивна медицина.	0,13/4	залік
ОК 21	Гемоконтактні вірусні інфекції	0,13/4	залік
Атестація		0,2/6	іспит
Разом		**10,4 / 312**	

V. Структурно-логічна схема

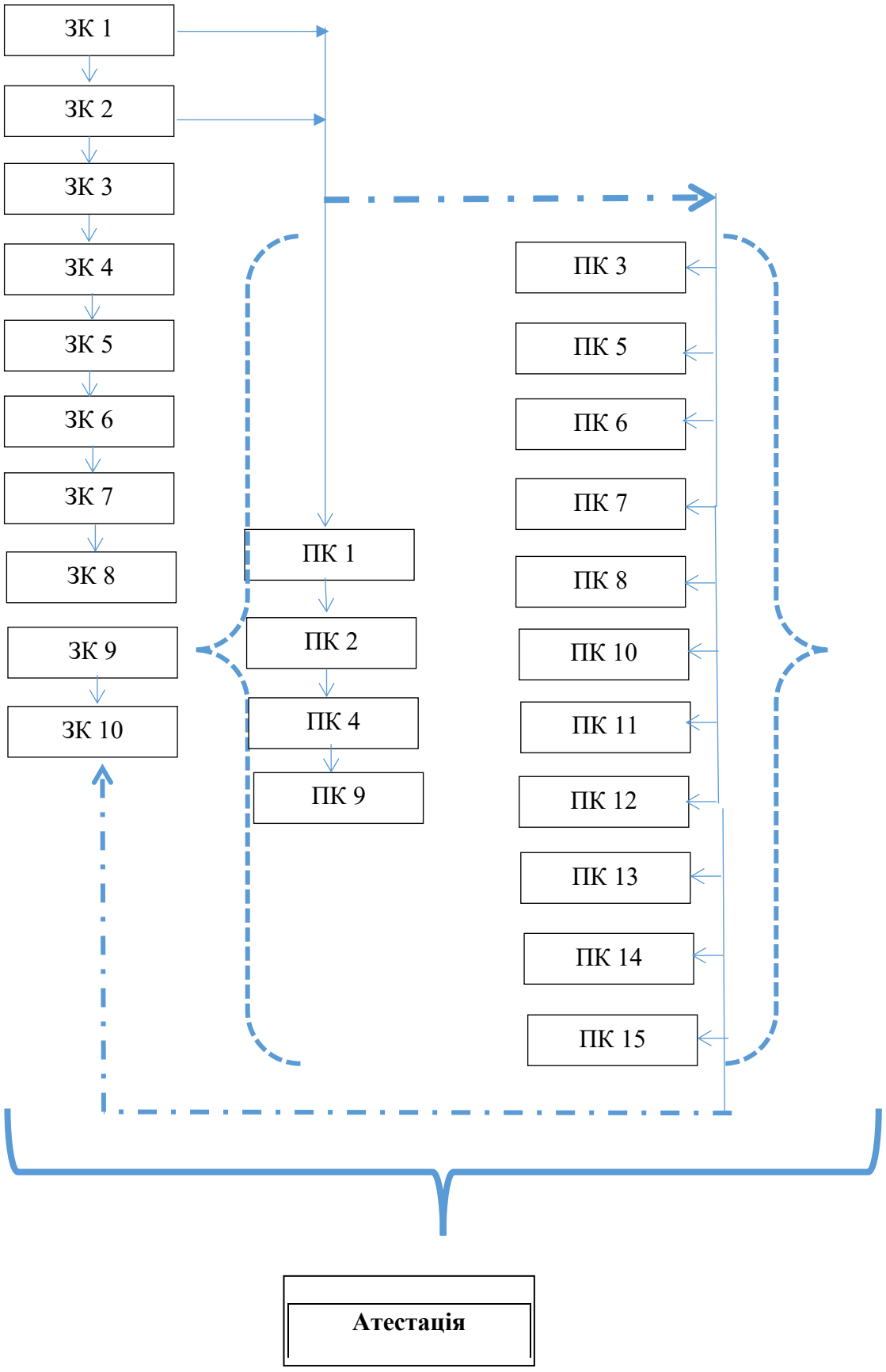

VI. Атестація

Види контролю: поточний, підсумковий, самоконтроль, атестація.

Атестація на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням професійної кваліфікації фармацевта клінічного підлягають особи, що пройшли цикли підвищення кваліфікації. Склад атестаційної комісії, яка проводить атестацію на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням або підтвердженням професійної кваліфікації фармацевт клінічний формується закладом вищої (післядипломної) освіти.

До атестації для визначення знань та практичних навичок, допускаються слухачі які повністю виконали програму підготовки. Допуск до проведення атестації для визначення знань та практичних навичок оформлюється наказом ректора закладу вищої освіти.

Атестація слухачів включає:

- іспит з оволодіння практичними навичками;
- співбесіда.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 5-ти бальною (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 1–2 – «незадовільно») і вербальною («зараховано», «не зараховано») системами.

За результатами атестації присвоюється кваліфікація фармацевт клінічний. Атестаційна комісія ухвалює одне з рішень: присвоїти кваліфікацію або відмовити в її присвоєнні. За результатами позитивної атестації на підставі рішення атестаційної комісії фармацевтам, видається сертифікат встановленого зразка.

V. ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Побічна дія ліків: підручник / І. Ф. Бєленічев, Н.О. Горчакова, Н.В. Бухтіярова [та ін.]; ЗДМУ.– Вінниця : Нова Книга, 2021. - 360 с.
2. Фармакологія з основами патології: підручник / Ю.М. Колесник, І. С. Чекман, І. Ф. Бєленічев [та ін.]. - Вінниця : Нова Книга, 2021. - 472 с.
3. Фармакологія : підручник для студ. медичних та стоматологічних ф-тів вищих мед. навч. закладів України : вид. 4-е виправ. та переробл. / [І.С.Чекман, В.М. Бобирьов, В.Й. Кресюн та ін.]. –Вінниця : Нова книга, 2020. – 472 с.
4. Фармакологія в рисунках і схемах: навч. посібник / В. В. Годован, [за ред. В. Й. Кресюна] ; Одес. нац. мед. ун-т. - Вінниця : Нова Книга, 2019. – 462с.
5. Організація фармацевтичного забезпечення населення: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.С. Немченко, А.А. Котвіцька, Г.Л. Панфілова та інш.; За ред.. А.С. Немченко. – Х.: Авіста – ВЛТ, 2017. – 488 с.

Допоміжна

1. Довідник еквівалентності лікарських засобів Rx index Спеціалізоване медичне видання / за ред І.А. Зупанця, В.П. Черних 4 вид. Перероблене К.: Фармацевт практик- 2020. – 2033 с.
2. Нові серцево-судинні лікарські засоби згідно класифікації АТС. Методичні рекомендації. – К.: ТОВ «Юстон», 2017. – 159 с.
3. Katzung B. G. Basic and clinical pharmacology / B. G. Katzung, S. B. Masters, A. J. Trevor. – [14th ed.]. – The McGraw-Hill Companies, Inc., 2018. – 1250 p.
4. Pharmacology / [M. A. Clark, R. Finkel, J. A. Rey et al.]. – [7th ed.]. – Baltimore : Lippincott Williams & Wilkins, 2018. – 638 p.
5. Rang and Dale’s Pharmacology / [H. P. Rang, J. M. Ritter, R. J. Flower et al.]. – [9th ed.]. – Elsevier17Ltd., 2019. – 808 p.
6. Color atlas of pharmacology, 5th edition, revised and expanded / Heinz Luellmann, Klaus Mohr, Lutz Hein, Detlef Bieger [et al.]; 174 color plates by Juergen Wirth. // New York; Thieme Stuttgart. – 2017. – p. 416.
11. Білай І.М. Принципи комбінування лікарських засобів в фармакотерапії: навчальний посібник для фармацевтів-інтернів зі спеціальності «Фармація» / І. М. Білай, Є. О. Михайлюк. – Запоріжжя: ЗДМУ. – 2022. – 78 с.
12. Чекман ІС, Бєленічев ІФ, Риженко ВП, Рижов АА, Горчакова НО, Бурлака БС Програмно-математичні технології в розробці та створенні лікарських засобів - Дніпро:Журфонд,2023.-275с. ISBN 978-966-934-4
13. Лабораторний моніторинг і нутритивно-метаболічна підтримка процесу підготовки спортсменів/ Л. М. Гуніна, І.Ф.Бєленічев, Ю. О. Атаман, В. Л. Войтенко, О. В. Носач// Суми : Сумський державний університет, 2023. – 549 с. ISBN 978-966-657-931-0

Законодавчі, нормативні документи (можуть змінюватися)

1. Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII «Основи законодавства України про охорону здоров’я» (із змінами)

2. Закону України від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР «Про лікарські засоби» (із змінами).
3. Закон України від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» (із змінами).
4. Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності» (із змінами)
5. Закон України від 05.04.2007 № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (із змінами)
6. Постанова КМ України від 30.11.2016 р. № 929 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів)» (із змінами)
7. Наказ МОЗ України від 12.12.2006 р. № 818 «Про вдосконалення атестації провізорів та фармацевтів» (із змінами)
8. Наказ МОЗ України від 16.02.2009 р. № 95 «Про затвердження документів з питань забезпечення якості лікарських засобів» (із змінами)
9. Наказ МОЗ України від 08.12.2015 р. № 830 «Про затвердження і введення в дію Державної фармакопеї України (II видання)»
10. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-4.0:2020 «Лікарські засоби. Належна виробнича практика», затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 04.05.2020 року № 1023.
11. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-5.1:2011 «Лікарські засоби. Належна практика зберігання», затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.10.2011 року № 634.
12. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-8.7:2018 «Лікарські засоби. Належні практики фармаконагляду», затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.04.2018 №620.
13. Настанова СТ-Н МОЗУ СТ-Н МОЗУ 42-7.3:2020 «Лікарські засоби. Дослідження біоеквівалентності», затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 06.11.2020 р. № 2538).
14. Наказ МОЗ України № 7 від 05.01.2022 “Про затвердження протоколів фармацевта”.
15. Наказ МОЗ України від 05.02.2016 № 69 “Про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування”.
16. Наказ МОЗ України від 27.12.2006 № 898 “Про затвердження Порядку здійснення фармаконагляду” (зі змінами).
17. Державний формуляр лікарських засобів.-10-й вип. /За ред. В.Т.Чумака, В.І.Мальцева, А.М.Морозова, В.Д.Парія, А.В.Степаненко [Електронний ресурс] .- 80 Min /442 MB. — Наказ Міністерства охорони здоров’я України 10 . 05. 2018 № 868 Є новий, доступний за посиланням https://www.dec.gov.ua/materials/chinnij-vipusk-derzhavnogo-formulyara-likarskih-zasobiv/?role=ua
18. Довідник Кваліфікаційних характеристик професій працівників (Витяг): Міністерство охорони здоров’я України, Міністерство праці та соціальної політики України // Випуск № 78. – Охорона здоров’я.

19. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15 лютого 1995 року№60/95–ВР в редакції Закону № 530 від 22 грудня 2006 р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua

20. Про затвердження положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня2015 р. № 647. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua

21. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними (Витяг): Закон України від 1995 року № 10, ст.62 із змінами [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua

22. Про затвердження Переліків отруйних та сильнодіючих лікарських засобів: Наказ МОЗ України № 490 від 17.08.2007 [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua

23. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (Витяг): Постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 770 зі змінами - [Електронний ресурс] –Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua

Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

(офіційні сайти та інформаційні портали)

1. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

2. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.who.int/ru/

3. www.pharma-center.com.ua.веб-сайт ДЦФ МОЗ України [web-page] URL

4. British Medical Journal (BMJ) BMJ Publishing Group Ltd - www.bmj.com

5. Clinical Pharmacology and Therapeutics, Nature publishing group – www.nature.com/cpt

6. The Lancet, Elsevier Limited - www.thelancet.com

7. Библиотека Кокрейн - www.cochrane.org

8. http://ir.librarynmu.com/

9. http://www.nbuv.gov.ua/

10. https://library.gov.ua/

11. https://polska.library.gov.ua/

12. Safety of medicines : a guide to detecting and reporting adverse drug reactions : why health professionals need to take action (https://apps.who.int/iris/handle/10665/67378 или https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67378/WHO_EDM_QSM_2002.2.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

13. The importance of pharmacovigilance (https://apps.who.int/iris/handle/10665/42493 или https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42493/a75646.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

14. The safety of medicines in public health programmes

(https://www.who.int/hiv/pub/pharmacovigilance/safety/en/
или https://www.who.int/medicines/areas/quality_safety/safety_efficacy/Pharmacovigilance_B.pdf?ua=1)
15. Good pharmacovigilance practices (https://www.ema.europa.eu/en/human-regulatory/post-authorisation/pharmacovigilance/good-pharmacovigilance-practices)
16. Immunization safety surveillance: guidelines for immunization programme managers on surveillance of adverse events following immunization. 3rd ed. (https://iris.wpro.who.int/handle/10665.1/12620
или https://iris.wpro.who.int/bitstream/handle/10665.1/12620/9789290617457_eng.pdf)
17. Фармаконадзор (https://ru.calameo.com/read/005427138bc8c24e13a90?authid=DJqZAKaIz7os)
18. Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.dls.gov.ua/
19. Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. –Режим доступу: www.drlz.com.ua
20. Довідник лікарських препаратів - Компендіум [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://compendium.com.ua//
21. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/
22. Кабінет Міністрів України (урядовий портал) [Електронний ресурс]. –Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/
23. Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/
24. Міністерство охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/
25. Національний перелік ОЛЗ (МОЗ України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://moz.gov.ua/uploads/0/3799-nacperelic_dodatok_web.pdf
26. Щотижневик «АПТЕКА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.apteka.ua/